

Eduskunnan hallintovaliokunta

Hallituksen esitys HE 63/2022 vp laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Lausuntonaan Suojelupoliisi esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esityksessä valmiuslain poikkeusolojen määritelmää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että määritelmässä otettaisiin nykyistä kattavammin huomioon erilaiset hybridiuhkat. Taustalla on se, että demokraattisiin valtioihin kohdistuvat vakavat mutta ilmenemismuodoiltaan hyvin vaikeasti ennakoitavat hybridiuhkat ovat viime vuosina jatkuvasti lisääntyneet. Suomeen kohdistuvan vakavan ja monimuotoisen hybridi-vaikuttamisen riskiä on tulevinä vuosina pidettävä varteenotettavana johtuen Suomen geopoliittisesta asemasta yhdistettynä Venäjän ja lännen välisten suhteiden kärjistymiseen sekä Suomen aiempaa selkeämpään asemoitumiseen osaksi läntistä turvallisuusyhteisöä. Vaikka Venäjän Suomeen kohdistaman hybridi-vaikuttamisen uhka on erityisen merkittävä Suomen NATO-jäsenhakuprosessin aikana, ei se tule poistumaan maan NATO-jäsenyyden toteuduttuakaan.

Suojelupoliisi pitää erittäin tärkeänä, että kansakunnan perustavanlaatuisimpia etuja vaarantavat hybridiuhkat huomioidaan valmiuslaissa ja että ne siinä säädetään poikkeusolojen perusteeksi. Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä tämä ehdotetaan tehtäväksi siten, että valmiuslain 3 §:ään lisättäisiin uusi 6 kohta, jonka mukaan laissa tarkoitettuina poikkeusoloina pidettäisiin myös *muuta julkisen vallan päätöksentekokykyyn tai kriittisen infrastruktuurin toimivuuteen, rajaturvallisuuteen taikka yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistuvaa uhkaa, toimintaa, tapahtumaa tai näiden yhteisvaikutusta, joka erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.*

Uusi poikkeusolomääritelmä olisi siten tavallaan kolmiosainen. Se rakentuisi samanaikaisesti hybridiuhkan kohdistumisen (*julkisen vallan päätöksentekokyky, kriittisen infrastruktuurin toimivuus, rajaturvallisuus, yleinen järjestys ja turvallisuus*), vaarannetun edun (*kansallinen turvallisuus,*

yhteiskunnan toimintakyky, väestön elinmahdollisuudet) sekä uhkan vakavuutta kuvaavan ilmaisan ("erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa...") varaan.

Suojelupoliisi pitää ehdotetun poikkeusoloperusteen muotoilua onnistuneena. Vaikka säännöksessä mainittuja käsitteitä voidaan pitää limittäisinä ja osaksi päällekkäisinäkin, on tämä tarpeen uuden poikkeusoloperusteen riittävän kattavuuden varmistamiseksi. Hybridiuhkien, niiden käytännön ilmenemismuotojen ja niiden kohdentumisen ollessa vaikeasti ennakoitavia ja alati muuttuvia, on poikkeusoloperusteet pyrittävä säätämään mahdollisimman aukottomiksi ja jossain määrin joustaviksi. Eri poikkeusoloperusteiden sisään tai niiden väliin ei saa jäädä sellaisia puutteita tai katveita, jotka estävät valmiuslain käyttöönoton silloin, kun jonkin tällä hetkellä vielä tuntemattoman vakavan uhkan realisoituminen sitä välttämättä edellyttäisi. On syytä muistaa, että valmiuslainsäädännön tarkoituksena on turvata paitsi valtioneuvoston, myös eduskunnan toimimismahdollisuudet tällaisissa tilanteissa.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisille vain varsin rajatusti poikkeusolojen aikaisia lisätoimivaltuuksia. Suojelupoliisille ei ehdoteta säädettäväksi sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseen liittyviä toimivaltuuksia. Merkitystä Suojelupoliisin kannalta on kuitenkin sillä, että valmiuslain 93 ja 94 §:issä mahdollistettaisiin palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ja irtisanomisoikeuden rajoittaminen uuden poikkeusoloperusteen mukaisissa tilanteissa. Suojelupoliisi pitää ehdotusta kannatettavana.

Valmiuslakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 122 c §, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tilapäisesti kieltää oikeus oleskella ja liikkua tietyllä paikkakunnalla tai alueella taikka rajoittaa kyseistä oikeutta. Liikkumis- ja oleskelurajoitusten määräämistarpeen taustalla voi olla kansallista turvallisuutta vakavasti ja laajamittaisesti vaarantava tapahtuma tai tapahtumaketju, esimerkiksi terrori-iskujen sarja, rajaviranomaisten toimintaan kohdistettu ulkovallan systemaattinen häirintäoperaatio tai sisäiset levottomuudet, joita vieras valtio pyrkii suunnitelmallisesti eskaloimaan. Suojelupoliisi pitää tärkeänä, että tilapäisten liikkumis- ja oleskelurajoitusten määräämisen mahdollisuudesta säädetään ehdotetulla tavalla.

Päälakimies

Jan Sjöblom